

3. Стечкевич О. Інновації на уроках виробничого навчання: реалії та перспективи // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал. – 2006. – № 1. – С. 49-56.
4. Суровцева Р.Ф. Проблема інноваційної діяльності в педагогічній теорії та практиці // Наука і освіта. – 2001. – № 6. – С. 116-120.

Шевченко Е. Н. Культурологический подход и инновационные педагогические технологии в профессиональной подготовке музыкантов-педагогов.

В статье проанализировано состояние организации занятий будущих музыкантов-педагогов в контексте культурологического подхода и инновационных педагогических технологий. Показаны пути соединения культурологического подхода и инноваций.

Shevchenko E. Cultural development and innovative pedagogical technologies in the teaching of music teacher

The state of organization speciality students lessons in the context of cultural development and innovative pedagogical technologies is analyzed. The ways of their introduction and the possible ways of their contact are described.

УДК 371.213.8:004

Ших Н.В.

Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПОБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

В умовах побудови інформаційного суспільства і входження України у світову спільноту сучасна система освіти повинна бути переорієнтована на використання інформаційно-комунікаційних технологій як засобів для підготовки кваліфікованих фахівців.

Актуальність проблеми. Основним завданням України у ХХІ столітті стає входження у світову спільноту і побудова інформаційного суспільства. Інформаційне суспільство – це суспільно-економічне середовище, що характеризується: розвиненою інформаційно-комунікаційною інфраструктурою та прискореним розвитком високотехнологічних галузей економіки; широким доступом громадян до інформації, освіти, культурного надбання, можливостей роботи і спілкування; новими вимірами прав і свобод громадян; високими темпами економічного зростання [7].

Основними характеристиками інформаційного суспільства є:

- збільшення ролі інформації і знань у політичному, економічному, соціальному та культурному житті суспільства;
- зростання обсягу інформаційно-комунікаційних продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті;
- створення глобального інформаційного простору, що забезпечує: ефективну інформаційну взаємодію людей; їхній доступ до світових ресурсів; задоволення їхніх потреб у інформаційних продуктах та послугах [6].

Мета статті – висвітлити підходи до використання інформаційно-комунікативних технологій в процесі підготовки кваліфікованих фахівців.

Якнайшвидше впровадження тих або інших рис інформаційного суспільства в теперішню суспільно-економічну систему стає сьогодні головним завданням у найбільш розвинутих країнах Європи, Америки, Азії. У той же час, головною проблемою інших країн стає так званий «цифровий розрив» (інформаційна нерівність) – розрив у можливостях та способі життя між державами, що будують інформаційне суспільство, та рештою держав. Особливо загрозливим «цифровий розрив» є для пострадянських країн, які ще не завершили соціально-політичну трансформацію, до яких належить і Україна.

Поряд з певними успіхами, процес інформатизації вищої освіти в Україні та країнах СНД виявив цілий комплекс споріднених проблем, серед яких головною є відсутність єдиного підходу в обґрунтуванні і формуванні напрямів застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для вдосконалення системоутворюючих елементів освітньої діяльності у ВНЗ. Це виражається в наступному:

- недостатній рівень врахування можливостей використання сучасних ІКТ при визначенні змісту освітніх програм і структури державних освітніх стандартів за напрямами і спеціальностями вищої і післядипломної освіти;
- недостатня кількість, якість і слабка інтегрованість спеціалізованих і загальносистемних програмно-технічних засобів та інформаційних ресурсів для застосування в освітній діяльності;
- недостатнє врахування можливостей використання сучасних ІКТ при створенні і відновленні навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності;
- недостатнє і несистемне використання сучасних ІКТ під час удосконалення освітніх програм [11,с.4] .

Також слабо розвинені форми застосування ІКТ в управлінні освітою на місцевому і регіональному рівнях і відсутній діючий механізм накопичення, узагальнення і поширення передового досвіду використання ІКТ в освітній діяльності ВНЗ. Ще однією проблемою є неповна відповідність діючих у галузі інформатизації освіти міжуніверситетських науково-технічних програм основним положенням Концепції інформатизації сфери освіти України та відсутність цільового бюджетного фінансування створення інформаційних, освітніх і наукових ресурсів.

Зниженню якості освіти також сприяють: невідповідність у багатьох випадках вимог державних освітніх стандартів до змісту вищої освіти сучасним проблемам використання ІКТ у майбутній професійній діяльності студентів та

недосконалість нормативно-правового забезпечення використання ІКТ в освіті, особливо дистанційних форм навчання.

Ще одну проблему на сьогоднішній день становить недостатньо розвинена система контролю якості електронних засобів навчання й освітніх інформаційних технологій, у тому числі дистанційних, що може привести до зниження якості освіти. Також у більшості ВНЗ відсутні цілеспрямована робота з формування у студентів інформаційної культури та ефективна система перепідготовки і підвищення кваліфікації керівних кадрів і професорсько-викладацького складу щодо використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі [11, с.4].

Для подолання відставання України від розвинутих країн у галузі впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій Президент та Кабінет міністрів ухвалили ряд законів та нормативно-правових актів. Це, зокрема, закон України «Про національну програму інформатизації» (від 04.02.1998 №74 зі змінами від 13.09.2001 № 2684-III), закон «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» № 537-V від 09.01.2007, «Концепція Національної програми інформатизації» (проект від 23.04.2007).

Згідно з цими документами однією з головних умов успішного розвитку інформаційного суспільства є забезпечення навчання, виховання, професійної підготовки людини для роботи в інформаційному суспільстві. Для цього необхідно:

- розвивати національний науково-освітній простір, який ґрунтуватиметься на об'єднанні різних національних багатоцільових інформаційно-комунікаційних систем;

- розробити методологічне забезпечення використання комп'ютерних мультимедійних технологій при викладанні шкільних предметів та дисциплін, врахування в системах навчання студентів педагогічних вищих навчальних закладів і перепідготовки вчителів особливостей роботи з ІКТ;

- вдосконалити навчальні плани, відкрити нові спеціальності з новітніх ІКТ, втілити принцип «освіта протягом усього життя»;

- забезпечити на відповідному рівні навчальні заклади та наукові установи сучасними економічними та ефективними засобами ІКТ і необхідними інформаційними ресурсами;

- забезпечити вільний доступ до засобів ІКТ та інформаційних ресурсів, особливо у сільській місцевості та важкодоступних населених пунктах;

- забезпечити розвиток національної науково-освітньої інформаційної мережі та інформаційних ресурсів за головними галузями знань, її приєднання, зокрема, до європейських науковоосвітніх мереж.

Згідно цього планується розробити відповідну систему мотивації населення щодо впровадження та використання ІКТ, яка передбачає:

- забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності як основи розбудови інформаційного суспільства та сприяння розвитку людського потенціалу

- створення системи адміністративних, правових та економічних механізмів, які стимулюватимуть попит на інформаційну продукцію;

- сприяння підвищенню рівня життя кожної людини за рахунок використання ІКТ, зокрема суттєвого розширення номенклатури надання відповідних електронних послуг населенню;

- підвищення рівня комп'ютерної та інформаційної грамотності державних службовців, проведення їх періодичної атестації і заохочення працівників, які активно використовують ІКТ у професійній діяльності;

- вивчення та оприлюднення результатів використання інформації та ІКТ у повсякденному житті людини, що дасть змогу своєчасно приймати певні політичні рішення, вносити необхідні корективи до відповідних стратегій і програм розвитку [4].

Одним з пріоритетів побудови інформаційного суспільства є інформатизація освіти. З точки зору системного підходу цей процес можна розглядати як множину процесів, спрямованих на задоволення освітніх інформаційних потреб (організаційних, економічних, наукових, технічних, виробничих, управлінських та навчально-методичних) всіх учасників навчально-виховного процесу. В контексті запропонованого підходу інформатизація освіти розглядається як процес створення комп'ютерно-орієнтованого освітнього середовища на базі сучасної обчислювальної і телекомунікаційної техніки, яка дозволяє використовувати у навчально-виховному та освітньо-організаційному процесах інформаційні системи, мережі, ресурси та технології [2, с.35].

Процес інформатизації системи освіти передбачає:

- впровадження інформаційних ресурсів і технологій у навчальний процес і в організацію позанавчальної діяльності;
- впровадження інформаційних та інформаційно-комунікаційних технологій у процес управління на всіх рівнях системи освіти;
- забезпечення механізмів підтримки актуальності інформаційних ресурсів.

Перспективне впровадження у навчальний процес інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) ставить перед науково-педагогічними працівниками чимало проблем. Це і освоєння комп'ютерної техніки, і підготовка програмного забезпечення й користувача програмних засобів, і організація психолого-педагогічних досліджень з ефективності використання ІКТ у навчальному процесі та інші, розв'язанню яких, як показує аналіз, приділяють значну увагу. Зокрема, були проведені великомасштабні експерименти з визначення функцій, які можуть бути покладені на інформаційні технології в навчальному процесі (Г. Балл, Т. Гергей, В. Глушков, А. Довгяло, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, І. Підласий, С. Смирнов та ін.); досліджено видозміни в діяльності та особливості спілкування «педагог-учень» з використанням інформаційних технологій (А.В. Брушлінський, Т.Б. Габій, А.М. Матюшкін, Є.І. Машбиць, О.К. Тихомиров та ін.); створюються теорії навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [10, с.121].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій та їх засобів в освіті має такі особливості:

- специфіка освітньої інформації відповідає певним дидактичним вимогам: інформаційні потоки багатоструктурні, що спричинено багатогранністю освітніх процесів;

- високий рівень методичної підготовки вчителів, викладачів до використання інформаційних засобів і технологій у своїй професійній діяльності;

- застосування різних інформаційних засобів та технологій обґрунтовано з погляду його доцільності, ефективності, економічності й безпечності [8, с. 202].

З урахуванням цих особливостей можна визначити такі основні напрями діяльності з використання комп'ютерної техніки і інформаційно-комунікаційних технологій у середніх і вищих закладах освіти:

- використання комп'ютерів для спрощення ведення діловодства, збереження баз даних, складання розкладу занять, ведення бухгалтерських справ тощо;

- комп'ютеризація навчальних закладів; організація вивчення комп'ютерних навчальних дисциплін засобами комп'ютерних технологій;

- використання комп'ютерів під час проведення лабораторних і практичних робіт, виконання графічних побудов;

- фрагментарне використання комп'ютерів під час читання лекцій, проведення семінарських занять (узагальнюючі таблиці, схеми, малюнки тощо);

- комп'ютеризація контрольних зрізів (індивідуалізація і автоматизація перевірки);

- розробка електронних текстів лекцій, семінарських і практичних занять, поступовий перехід від механічного записування студентами лекційного матеріалу до організації його сприймання і осмислення на основі готових текстів;

- психолого-педагогічне обґрунтування суті інформаційно-комунікаційних технологій, особливостей їх застосування під час організації засвоєння навчальних дисциплін;

- напрацювання навчально-методичного програмного забезпечення для засвоєння знань;

- психолого-педагогічне й технічне забезпечення застосування інформаційно-комунікаційних технологій у дистанційному навчанні;

- комп'ютеризація бібліотечної справи, вільний пошук інформації за допомогою Інтернету [9, с.33-34].

Розглянемо специфічні особливості інформатизації вищої освіти. За визначенням Ю.В Триуса, під інформатизацією вищої освіти слід розуміти сукупність взаємопов'язаних процесів (організаційних, управлінських, науково-технічних, навчальних, виховних), що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб усіх учасників освітнього процесу (студентів, викладачів, співробітників ВНЗ), розвитку їх інтелектуального потенціалу, самореалізації і самовдосконалення, на забезпечення підготовки до повноцінної професійної діяльності і життя в інформаційному суспільстві на основі створення, розвитку і використання сучасних інформаційно-комунікаційних систем, мереж, ресурсів та технологій [11, с.3].

Модернізація системи освіти відкриває нові горизонти і можливості, але разом з тим висуває підвищені вимоги до професійної компетентності вчителя. Прискорення процесу появи нових знань вимагає від майбутнього вчителя готовності до постійного оновлення і неперервного удосконалення своїх професійних можливостей [5, с.77].

В умовах подальшої інформатизації всіх сфер суспільного життя першочергового значення, на нашу думку, набувають проблеми комп'ютерної грамотності та формування інформаційно-комунікаційної культури (ІКК) майбутнього вчителя. На розв'язання цих проблем орієнтується і система педагогічної освіти.

Слід зазначити, що оволодіння комп'ютерною грамотністю хоч і важливий, проте не єдиний напрямок інформатизації системи освіти. Все більш широкого застосування у всьому світі отримують ідеї і методи використання комп'ютерів як засобу навчання, який вносить докорінні зміни в систему навчально-виховної діяльності.

Інформаційна культура студента є запорукою реалізації освітнього потенціалу інформаційних технологій у навчальному процесі педагогічного вузу і майбутньої професійної діяльності педагога. До найважливіших компонентів основ інформаційної культури сучасного педагога М.І. Жалдак відносить світоглядні – «розуміння сутності інформації та інформаційних процесів, їх ролі в процесі пізнання навколишньої дійсності та творчої діяльності людини, в управлінні технічними і соціальними процесами, в забезпеченні зв'язку живого із оточуючим середовищем; здатність людини, яка володіє необхідним інструментарієм, передбачати наслідки власних дій, вміння підкоряти свої інтереси тим нормам поведінки, яких необхідно дотримуватися в інтересах суспільства, свідоме прийняття всіх тих обмежень і заборон, які будуть вироблятися колективним інтелектом», загальноосвітні – «розуміння проблем подання, оцінки і вимірювання інформації, її сприймання і розуміння, сутності формалізації суджень, зв'язку між змістом і формою, абстрагування від змісту і виділення лише семіотичної сторони, ролі формалізації змістових суджень та інформаційного моделювання в сучасних інформаційних технологіях; володіння знаряддєвими застосуваннями ЕОМ, систем опрацювання текстових, числових і графічних повідомлень і даних, баз даних і знань, предметно-орієнтованих прикладних систем, телекомунікаційних систем; вміння добирати послідовність операцій і дій у діяльності, розробляти програму спостереження, досліду, експерименту», професійні – «вміння використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для підготовки, супроводу, аналізу, коригування навчального процесу, управління навчальним процесом і навчальним закладом; вміння добирати найбільш раціональні методи і засоби навчання, враховувати індивідуальні особливості учнів, їх запити, нахили, здібності; вміння ефективно поєднувати традиційні методичні системи навчання із новими інформаційно-комунікаційними технологіями»[1, с.6].

Теоретичний аналіз сучасного стану системи формування інформаційно-комунікаційної культури фахівця на всіх етапах неперервної освіти показав загострення суперечностей між:

- потребою суспільства у фахівцях, які володіють ІКТ, і можливостями освітніх установ задовольнити ці потреби (наявність необхідної матеріально-технічної бази, висококваліфікованого викладацького складу і т.п.);
- змістом і технологіями професійної підготовки фахівців в галузі інформаційно-комунікаційних технологій;
- вимогами до рівня інформаційно-технологічної підготовки на поточному ступені ієрархічної освітньої структури і входного контролю на наступному етапі освітньої траєкторії;
- стратегією розвитку освіти і традиційними формами та методами навчання і ін.

Пошук підходів до послаблення вказаних суперечностей є підставою для дослідження методологічних основ і технологій формування інформаційно-комунікаційної культури фахівця в системі безперервної освіти.

Багаторічна педагогічна практика в освітніх системах різних рівнів (дитячий садок – школа – ВУЗ – система підвищення кваліфікації) показала, що процес інформаційно-комунікаційної підготовки фахівця в системі неперервної освіти буде найбільш ефективним, якщо методологічною основою процесу інформаційно-комунікаційної підготовки фахівця на всіх етапах системи неперервної освіти є системнодіяльнісний і ціннісний підходи. Процес формування інформаційно-комунікаційної культури фахівця повинен бути неперервним і починатись з дошкільного віку і при цьому повинна зберігатись спадкоємність в змісті і технологіях інформаційно-комунікаційної підготовки на всіх етапах системи неперервної освіти, починаючи з дошкільного виховання і закінчуючи післявузівською підготовкою.

Орієнтація змісту навчання на індивідуальні освітні потреби особистості та реалізація змістовного аспекту інформаційно-комунікаційної підготовки на всіх етапах системи неперервної освіти здійснюється за допомогою активних освітніх технологій, відповідно до вікових і психолого-педагогічних особливостей тих, хто їх вивчає, також дадуть змогу підвищити ефективність формування інформаційно-комунікаційної культури майбутніх педагогів.

На нашу думку, навчання ІКТ повинно проводитись на основі комплексного використання трьох взаємозв'язаних компонентів: об'єкту вивчення, інструменту вивчення різних дисциплін, елемента активних освітніх технологій. Також необхідно внести зміни у зміст базового курсу інформатики, проєктованого з урахуванням профілю майбутньої професійної діяльності, виділивши інваріантний (включає фундаментальні методологічні і світоглядні знання в даній предметній галузі) і варіативний (стосується вивчення специфічного програмного і технічного забезпечення комп'ютерної техніки) блоки. З метою підвищення професійної інформаційно-комунікаційної компетентності майбутнього фахівця в навчальні плани повинні бути включені прикладні курси, орієнтовані на предметну галузь і професійне середовище діяльності фахівця.

Для підвищення ефективності освіти у процесі інформаційно-технологічної підготовки фахівця особлива увага повинна надаватись питанням достатності інформатизації навчального і наукового процесів, інтеграції загальноосвітніх, спеціальних і інформаційних дисциплін, формуванню професійно-

орієнтованого інформаційного середовища і єдиного інформаційного простору [3].

Висновок. Дослідження використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті підтверджує, у цілому, позитивні впливи названих технологій на інноваційні процеси в освіті, що виражається у виникненні нових організаційних форм і методів навчання та виховання, зміні змісту та структури навчальних планів і програм, формуванні сучасного навчального середовища закладів освіти, підвищенні рівня наукових досліджень у галузі педагогіки та педагогічної психології, поступовому удосконаленні системи управління освітою тощо.

У подальшому слід науково обґрунтувати і спрогнозувати процес інформатизації вищої освіти, встановити критерії, які визначають загальний рівень інформаційної культури, моральні та професійні якості членів інформаційного суспільства, особливо його еліти – фахівців з вищою освітою, формування змісту їхніх інформаційно-комп'ютерної підготовки, адекватний вибір методів, засобів і форм цієї підготовки, а також детальний опис інфраструктури і механізмів, які забезпечують процес інформатизації ВНЗ [11, с.4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Жалдак М.І. «Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики» // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Зб. наукових праць – К.:НПУ ім.М.П.Драгоманова.- Випуск 7.- 2003.- 263с.
2. Жук Ю.О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкту інформатизації // Післядипломна освіта в Україні. - 2002. - №2. – С. 35-37.
3. Жуковская З.Д., Листрова Л.В. Концептуальные основы формирования информационно-коммуникационной культуры (ИКК) специалиста в системе образования // Вопросы интернет образования (электронный журнал). - №32.
4. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» № 537-V від 09.01.2007. // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=537-16>
5. Кораблев В.А. Основные условия формирования умений у будущих учителей использовать ИКТ в профессиональной деятельности. // Інформаційні технології у навчальному процесі. Зб. наукових праць. – Одеса. – 2007. – С.76-78.
6. Парламентські слухання з розвитку інформаційного суспільства в Україні 21 вересня 2005 року.- К., 2005.- 64 с.
7. Про невідкладні заходи щодо розвитку інформаційного суспільства в Україні. Доповідь Президенту України. // Форум «Інформаційне суспільство України» Київ, 2005. – <http://www.ict-forum.in.ua/kb.php?mode=article&k=15>.
8. Рак В. Інформаційні засоби і технології в освіті. // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2001. – Вип. 15. – Ч.2. – С.201-205.
9. Сікорський П.І. Комп'ютерні технології навчання: сутність та особливості впровадження. // Педагогіка і психологія. – 2004. - №4. – С.29-35.
10. Тверезовський В. До проблеми впровадження інформаційних технологій у вищій школі. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – №2. – С.121-125.
11. Триус Ю.В. Інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі ВНЗ. // Вища школа України: проблеми модернізації навчально-виховного процесу. Збірка Матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Черкаси: Видавництво ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2006. - С. 3-5.

Шых Н.В. Внедрение информационно-коммуникационных технологий как одно из основных средств построения информационно общества

В условиях построения информационного общества и входа Украины в мировое сообщество современная система образования должна быть переориентирована на использование информационно-коммуникационных технологий как средств для подготовки квалифицированных специалистов. При этом первоочередное значение приобретают проблемы компьютерной грамотности и формирования информационно-коммуникационной культуры студентов.

Shykh N. Introduction of informative and communication technologies as one of basic facilities of construction of informative society

In the conditions of construction of informative society and entrance of Ukraine in world association the modern system of education must ereorientovana on the use of informative and communication technologies as facilities for preparation of skilled specialists. Thus primary the value is acquired by the problems of computer literacy and forming of informativeand communication culture of students.

УДК 37.108.51.047

Шиян Н.І.

Полтавський державний педагогічний
університет імені В.Г.Короленка

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність дослідження. Зміна пріоритетів соціально-економічного розвитку українського суспільства, котра відбулася за останнє десятиріччя, суттєво загострила освітні проблеми в селі, які нагромаджувалися роками, наочно показала відставання сільської школи від міської у розв'язанні пріоритетних завдань навчання і виховання підростаючого покоління. Якщо прослідкувати останні зміни в сфері освіти, то можна сказати, що в містах практично кожен учень одержав можливість особисто визначати свою освітню траєкторію, вибираючи або відповідну своєму профілю школу, або клас у школі, де він навчається. У набагато гіршому стані виявилися учні сільських шкіл. Зміни в системі освіти сільської місцевості відбуваються дещо стихійно і визначаються не лише необхідністю, але в основному й можливостями. Наприклад, школи сільськогосподарського профілю, як правило, формуються в сильних господарствах. Школи-гімназії та школи-ліцеї створюються на основі великої школи райцентру чи великого села, віддаленого від звичайних сільських шкіл. Це призвело до того, що більшість учнів сільських шкіл не мають можливості здобувати знання, які відповідають вибраному ними профілю, адже переважна більшість сільських шкіл продовжує функціонувати як традиційна загальноосвітня школа, не враховуючи сучасні тенденції в освіті.